

๒. นิปปัญญปัญหา ๕๑

พระราชชาตรีถามว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน แม้พระพุทธพจน์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสสอนไว้ว่า 'ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้มีนิปปัญญจะเป็นที่มายินดี มีความยินดีในนิปปัญญธรรมไม่มีเครื่องเน้นซ้ำ' ดังนี้. นิปปัญญจะนั่นเป็นไฉน คือ ธรรมพวกใด?"

พระเถระเจ้าทูลว่า "ขอถวายพระพร โสดาปัตติผลกัซือนิปปัญญจะสกทาคามิผลกัซือนิปปัญญจะ อนาคามิผลกัซือนิปปัญญจะ อรหัตตผลกัซือนิปปัญญจะ ธรรมไม่มีเครื่องเน้นซ้ำ."

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ถ้าวาโสดาปัตติผลกัซือนิปปัญญจะสกทาคามิผลกัซือนิปปัญญจะ อนาคามิผลกัซือนิปปัญญจะ อรหัตตผลกัซือนิปปัญญจะไซริ้, ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ ย่อมแสดงขึ้น ย่อมไต่ถาม พระสูตร เคยยะ เวยยากรณ์ คาถา อุทาน อิติวุตตก ชาตก อัပ္ภุตธรรม เวทลละ ยังกังวลอยู่ด้วยนวกกรรม คือ การให้ด้วย การบูชาด้วย เพื่อประโยชน์อะไร? ภิกษุทั้งหลาย เหล่านี้ ได้ชื่อว่ากระทำอยู่ซึ่งกรรม ที่พระชินห้ามไว้แล้ว ไม่ใช่หรือ?"

ธ. "ขอถวายพระพร ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ ย่อมแสดงขึ้น ย่อมไต่ถามพระสูตร เคยยะ เวยยากรณ์ คาถา อุทาน อิติวุตตก ชาตก อัပ္ภุตธรรม เวทลละ ยังกังวลอยู่ด้วยนวกกรรม คือ การให้ด้วยการบูชาด้วย, ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ทั้งปวง ชื่อว่ากระทำความเพียรเพื่อจะถึงซึ่งนิปปัญญธรรม ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ เป็นผู้บริสุทธิแล้วโดยสภาวะ มีวาสนาเคยอบรมมาแล้ว, ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ มีนิปปัญญธรรมโดยขณะแห่งจิตอันเดียว. ฝ่ายว่าภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ เป็นผู้มืรุติ คือ กิเสลในนัยนตา คือ ปัญญามาก, ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ ย่อมเป็นผู้มีนิปปัญญธรรม ด้วยประโยคทั้งหลายเหล่านี้. เปรียบเหมือนบุรุษปลุกพีชลงในนาแล้วเก็บข้าวเปลือก ด้วยความเพียรตามกำลังของตน เว้นแล้วจากรัวเป็นเครื่องป้องกัน, บุรุษอีกคนหนึ่งปลุกพีชลงในนาแล้วเข้าไปสูป่า ตัดไม้แห้งด้วย กิ่งไม้ด้วย เรียวหนามด้วย กระทำรั้วแล้วจึงเก็บข้าวเปลือก, ความแสวงหาของบุรุษนั้น ด้วยกันรั้วในนา นั้น เพื่อประโยชน์แก่ข้าวเปลือก ฉนใด;

ขอถวายพระพร ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ เป็นผู้บริสุทธิแล้วโดยสภาวะ มีวาสนาเคยอบรมมาแล้ว, ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ เป็นผู้มืรุติแล้วโดยขณะแห่งจิตอันหนึ่ง เหมือนบุรุษเว้นความกัันด้วยรั้วเสีย เก็บข้าวเปลือก; ฝ่ายภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ เป็นผู้มืรุติ คือ กิเสลในนัยนตา คือ ปัญญาใหญ่หลวง, ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้เป็นผู้มืรุติแล้วโดยประโยคทั้งหลายเหล่านี้ เหมือนบุรุษกระทำความกัันด้วยรั้วแล้ว เก็บข้าวเปลือก ฉนนันนั้นเทียวแล.

อีกประการหนึ่ง เปรียบเหมือนขอแห่งผลไม้ พึงมีที่ยอมแห่งต้นมะม่วงใหญ่, ถ้าวา ในที่นั้นผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้มืรุติมาแล้ว พึงนำผลแห่งต้นมะม่วงนั้นไปได้, ในที่นั้น ฝ่ายบุคคลผู้ไม่มีฤทธิ ตัดไม้แห้ง

และเกอวัลท์ ผูกให้เป็นพะองแล้วขึ้นสู่ต้นมะม่วงนั้นโดยพะองนั้นนำผลไปได้, จึงควรแสวงหานั้นเพื่อ
เอาแต่ผล ฉันท;บุคคลทั้งหลายเหล่านี้ บริสุทธ์แล้วโดยสภาวะ มีวาสนาบรมแล้วในปางก่อน,
บุคคลทั้งหลายเหล่านั้น เป็นผู้มริธรรมเครื่องเนินช้อออกแล้วโดยขณะแห่งจิตอันหนึ่ง เหมือนบุคคลมี
ฤทธิ์ที่นำผลมะม่วงไปได้; ฝ่ายว่า ภิกษุทั้งหลายได้นั้น เป็นผู้มริสุทธ์ คือ กิเสลในนัยนตา คือ ปัญญา
ใหญ่หลวง, ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมตรัสรู้สัจจะทั้งหลายด้วยประโยคนี้ เหมือนบุรุษนำผลแห่ง
มะม่วงไปโดยพะอง ฉันทนั้นนั่นเกี่ยวแล.

อีกประการหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษผู้กระทำความต้องการ คือแสวงหาทรัพย์คนหนึ่งคนเดียว
ที่เดียว เข้าไปใกล้เจ้านายแล้วยังทรัพย์นั้นให้สำเร็จได้, คนหนึ่งเป็นผู้มีทรัพย์ ยังบริษัทให้เจริญแล้ว
ด้วยอำนาจแห่งทรัพย์ ยังทรัพย์นั้นให้สำเร็จด้วยบริษัท, ความแสวงหาด้วยบริษัทในทรัพย์นั้นของบุรุษ
นั้น ฉันท ความแสวงหาบริษัทนั้น เพื่อประโยชน์แก่ทรัพย์ ฉันท;บุคคลทั้งหลายเหล่านี้ บริสุทธ์
แล้วโดยสภาวะ มีวาสนาบรมมาแล้วในปางก่อน, บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นย่อมถึงความเป็นผู้ชำนาญ
ในกัญญาทั้งหลายหก โดยขณะแห่งจิตอันหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษคนหนึ่งกระทำซึ่งอันยังทรัพย์ให้
สำเร็จ; ฝ่ายภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นใด มีสุทธ์ คือ กิเสลในนัยนตา คือ ปัญญาใหญ่หลวง, ภิกษุทั้งหลาย
เหล่านั้น ย่อมยังทรัพย์ คือ สามัญญคุณให้สำเร็จเฉพาะด้วยประโยคทั้งหลายเหล่านี้ เปรียบเหมือน
บุรุษกระทำซึ่งอันยังทรัพย์ให้สำเร็จด้วยบริษัท.

ขอถวายพระพร แม้อุทเทศเป็นของมีอุปการมาก แม้ปริจุจมาเป็นของมีอุปการมาก แม้
นวกกรรมเป็นของมีอุปการมาก แม้การให้เป็นของมีอุปการมาก แม้การบูชาเป็นของมีอุปการมาก ในกิจ
ที่ควรกระทำทั้งหลายเหล่านั้น ๆ.

ขอถวายพระพร บุรุษผู้จะเป็นข้าราชการกระทำแล้วซึ่งราชกิจด้วยชนผู้เป็นราชบริษัททั้งหลาย
คือ อมาตย์ราชภักกรมวังผู้รักษาพระทวารและราชองครักษ์, ครั้นเมื่อกิจควรกระทำยังไม่เกิดขึ้นแล้ว
ราชบุรุษทั้งหลายเหล่านั้นแม้ทั้งหมด เป็นผู้มริอุปการแก่บุรุษข้าราชการนั้นฉันท; แม้อุทเทศ ปริจุจมา
นวกกรรม การให้และการบูชาล้วนเป็นของมีอุปการมาก ในกิจควรกระทำทั้งหลายเหล่านั้น ฉันทนั้น. ถ้า
ว่า ชนทั้งหลายทั้งปวง ฟังเป็นผู้บริสุทธ์แล้วโดยอภิชาติไซริ, กิจอันผู้พร้าสอนจะฟังกระทำไม่ฟังมี; ก็
เพราะเหตุใดแล กิจอันผู้พร้าสอนจะฟังกระทำด้วยการฟังมีอยู่. พระเถระสารีบุตรผู้มริกุศลมูลสั่งสมแล้ว
สิ้นอสงไขยและกัปอันนับไม่ได้แล้ว ถึงแล้วซึ่งที่สุดแห่งปัญญา, แม้พระเถระสารีบุตรนั้นเว้นจากการ
ฟัง ไม่อาจแล้วเพื่อจะฟังอสาวิกขัย.

ขอถวายพระพร เพราะเหตุนั้น การฟังชื่อมีอุปการมาก, แม้อุทเทศแม้ปริจุจมา มีอุปการมาก ก็
เหมือนกัน, เพราะเหตุนั้น อุทเทศปริจุจมาจึงเป็นนิปปปัญจกรรม มีเครื่องเนินช้อออกแล้วเป็นอสังข
ตะ."

จ. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ปัญหาพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเพ่งดีแล้วขอวิชันนาปัญหาของพระผู้เป็นเจ้านั้น
สมอย่างนั้น, ข้าพเจ้ายอมรับรองอย่างนั้น."